

II. DÜNYA SAVAŞI SÜRECİ



ATATÜRK
ÜNİVERSİTESİ

ATA-AÖF

İÇİNDEKİLER



- II. Dünya Savaşı Öncesi Dünyada Yaşanan Bazı Önemli Gelişmeler
- II. Dünya Savaşı'nın Başlaması ve Yayılması
 - II. Dünya Savaşı Sürecinde Diplomatik Girişimler
 - II. Dünya Savaşı'nın Sonuçları

ATATÜRK İLKELERİ ve İNKILAP TARİHİ



HEDEFLER

- Bu üniteyi çalıştıktan sonra;
 - II. Dünya Savaşı öncesi dünyada yaşanan önemli gelişmeleri öğrenecek,
 - Totaliter rejimlerin ortaya çıkışını ve Avrupa'daki faaliyetlerini kavrayacak,
 - Hitler, Mussolini, Franco gibi liderleri ve faaliyetlerini bilecek,
 - II. Dünya Savaşı'nın çıkışını ve sebeplerini anlayacak,
 - Savaşın dünyadaki seyrini, savaşın sona ermesini ve diğer gelişmeleri değerlendirebileceksiniz.

ÜNİTE

11

II. DÜNYA SAVAŞI ÖNCESİ DÜNYADA YAŞANAN BAZI ÖNEMLİ GELİŞMELER

Almanya, I. Dünya Savaşı'nın sonuna doğru mütareke istedi ve ardından da 28 Haziran 1919'da Versailles Barış Antlaşması'nı imzalamak zorunda kaldı. Alsace ve Lorraine gibi önemli arazilerini kaybettiği gibi yüklü miktarda tazminat ödemeye de mahkûm edildi. Savaşın tamirat borçlarının tutarı belli olmadığı halde Almanya istemeyerek de olsa bu tutarı ödemeyi kabul etti.

Bu durum Almanya'da büyük iç sorunlara sebep oldu. Birçok yerde isyanlar çıktı, ihtilaller oldu. İleriki günlerde II. Wilhelm, Cumhurbaşkanı olurken Philipp Shideman'ın başkanlığında bir koalisyon hükümeti kuruldu. 31 Temmuz 1919'da Weimar Anayasası'nın kabul edilmesinden sonra Hitler'in iktidara geçmesine kadar sürecek olan Weimar Dönemi başladı.



• **Weimar Cumhuriyeti (Almanca: Weimarer Republik):** 1919 ile 1933 arasında Almanya'yı yönetmiş olan cumhuriyetin adıdır. Bu dönem Alman tarihinde Weimar Dönemi diye bilinir. Cumhuriyet ismini, I. Dünya Savaşı'ndan yenilgiyle ayrıldıktan sonra, lağvedilen Alman monarşisi yerine, millî meclisin yeni anayasayı oluşturmak için 1919 yılında toplandığı Weimar kentinden alır. Ancak cumhuriyet o dönemde hâlâ kendini "Deutsches Reich" yani Alman İmparatorluğu olarak adlandırıyordu. Almanya'da liberal bir demokrasiyi yerleştirmek için yapılan bu ilk girişim, yoğun sivil anlaşmazlıkların olduğu bir döneme rast geldi ve Adolf Hitler'in Nazi Partisi'nin iktidara gelmesiyle sona erdi. Aslında teknik olarak 1919 Anayasası II. Dünya Savaşı'nın sonuna kadar yürürlükten kaldırılmadı. Ancak 1933 yılındaki Nazi Hükümeti düzenlemeleri, tipik "demokratik" sistemin mekanizmalarını tahrip etti, o yüzden 1933 Weimar Dönemi'nin sonu olarak kabul edilir.

(Kaynak: http://tr.wikipedia.org/wiki/Weimar_Cumhuriyeti)

Ancak Almanya'da sular durulmuyordu. Versailles Barış Antlaşması'nın ağır şartlarına karşı büyük bir milliyetçi tepki yükseldi. Bazı gruplar 1920'de bir darbe girişiminde bulundu. Wolfgang Kapp'ın liderliğinde başlatılan ve "Kapp Darbesi" diye bilinen bu hareketler, Alman milliyetçiliğinin ve militarist hareketlerin artmasına ortam hazırladı.

Ocak 1919'da Alman İşçi Partisi kuruldu. Adolf Hitler de bu partiye üye oldu ve partide görev aldı. 1920'den sonra da partinin adı Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi (Nazi) olarak değiştirildi.

Versailles Barışıyla 1930'lara kadar oluşturulan barış ortamında taraflar arasında büyük gerginlikler yaratan ve Alman ekonomisini çökertecek asıl konu tamirat borçlarıydı. Taraflar, var olan belirsizlikleri ortadan kaldırmak için Temmuz 1920'de Spa'da bir konferans düzenledi. Buna göre Almanya tamirat borçları belirli oranlarda Fransa'ya ve İngiltere'ye ödemeyi kabul etti. Borcun ilk taksiti de

II. Dünya Savaşı Süreci

1921'de ödendi. Bundan sonra Almanya, büyük ekonomik, sosyal buhranlar yaşamaya devam etti. Fransa ise alacaklarından vazgeçme niyetinde değildi. Fransa bir adım daha ileri giderek 1923'te zengin demir-kömür havzası Ruhr bölgesini işgal etti. Bu gelişme Almanya'da büyük heyecan yarattı, gösteriler yapıldı ve Fransa'ya karşı eylemler arttı. Bu gerginliği dindirmek için İngiltere yeniden devreye girdi. Sonunda tamirat meselesinin yeniden ele alınması için bir komisyonun kurulması kabul edildi. Amerikalı Charles Dawes bu komisyonun başına getirildi. Dawes planıyla 1930'lara kadar Almanya, Fransa'ya olan borçlarının bir kısmını ödemiş oldu.

Bu dönemde en önemli ivme; 16 Ekim 1925'te Lokarno'da imzalanan antlaşmayla sağlandı. Bununla Fransa'nın güvenlik endişeleri giderildiği gibi dünya barışı için önemli bir adım da atılmış oldu. 27 Ağustos 1928'de Fransa ve ABD'li diplomatların girişimiyle ABD, Fransa, İtalya, Japonya gibi 46 devletin katıldığı Briand-Kellog Paktı ve 1930'da Londra'da Deniz Silahsızlanma Antlaşması'nın imzalanmasıyla dünya devletleri arasında barış ortamı hazırlandı.

II. Dünya Savaşı öncesi dünya barışını etkileyen diğer bir devlet ise İtalya idi. İtalya, I. Dünya Savaşı'ndan galip çıkmasına rağmen memnun kalmayan tek devlettir. Arazisini genişletmesine rağmen Adriyatik'te, Balkanlar'da, Anadolu'da ve Alman sömürgelerinin paylaşımında kendilerine haksızlık edildiğini; hatta Rıfık Salim Burçak'ın ifadesiyle "fakir akraba" muamelesi yapıldığını düşünmekteydi. İtalyan kamuoyu da bu düşüncededeydi. Özellikle I. Dünya Savaşı sonrası İtalya-Yugoslavya arasında yaşanan "Fiume Meselesi" bu kanaati güçlendirmişti. Müttefiklerin, Fiume halkının plebisit kararıyla İtalya'ya bağlanmak istemesine rağmen karşı çıkılması İtalya-Yugoslavya arasında sorunun devam etmesine sebep oldu. Dış politikadaki bu karışıklıklar içerde de çok büyük sıkıntılara ortam hazırladı. I. Dünya Savaşı'nın sonuçları İtalya'da kendini iyice hissettirdi. Sosyo-ekonomik çalkantılar halkı sokaklara döktü ve İtalya'da komünizm taraftarları anarşizmi ateşledi. Bu durum parlamentoda da kendini gösterdi ve 1921 seçimlerinden sonra Mussolini ve Faşist Parti, Meclis'e girdi. İtalya'nın yukarıda ifade edilen sıkıntıları ve gerginlikleri Faşist Parti'nin kısa sürede taraftar bulmasını sağladı. Hükümetle Faşist Parti arasında baş gösteren sokak olayları karşısında hükümet başarısız oldu. İtalya'da yeni hükümeti kurma görevi Mussolini'ye verildi. Mussolini 30 Ekim 1922'de Roma'ya gelerek hükümeti kurdu. Böylece İtalya'da demokrasi rafa kalktı, muhalifler de susturuldu.

İtalya'da Faşist Parti, 1930'lara kadar dış politikada barışçı ve ikili görüşmelerle sorunlarını çözmeden yana politika izledi. Lokarno Antlaşması'nın imzalanması da buna katkı sağladı.

1929 Dünya Ekonomik Krizi, ABD başta olmak üzere birçok dünya devletini etkiledi. Bu etkiyi en çok hisseden devletlerin başında Almanya geliyordu. Çünkü Almanya'da ekonomik dengeler alınan krediler üzerine kurulmuştu. Krediler kesilince sanayi durma noktasına gelmiş, işsizlik, enflasyon gibi sorunlar artmıştı.

II. Dünya Savaşı Süreci

İşte bu olumsuz gelişmeler, 1930'lara gelindiğinde Almanya'da da Nazi Partisi'nin itibarının artmasını sağladı. 14 Eylül 1930 seçimlerinde Nazi Partisi Parlamento'da 107 milletvekiliyle temsil edilmeye başlandı.

1932'de hükümeti, Von Papen kurdu. "Baronlar Kabinesi" denilen bu hükümetin ömrü ise kısa oldu. Bundan sonra kurulan hükümetler de aynı akıbeti yaşadı. Kasımda yapılan seçimlerde de 230 milletvekili çıkarmayı başaran Nazi Partisi, Reichstag (Raystag)'daki koalisyon tekliflerini reddetti. Von Papen, istifasını vermek zorunda kaldı. Bu gelişmeler üzerine 30 Ocak 1933'te Hitler, hükümeti kurdu.



• **Reichstag:** (Türkçe kaynaklarında Raystag ya da Rayhstag), Adolf Hitler'in Almanya'nın başına geçişine kadar Almanya Parlamentosu'nun toplandığı yerin ismidir. Bugün Almanya Parlamentosu yine aynı isimli binada, Berlin'de bulunmaktadır.

(Kaynak: <http://tr.wikipedia.org/wiki/Reichstag>)

Hitler, iktidarını kuvvetlendirmek için de bir dizi tedbir aldı. Mesela; parlamentoyu kapattı, polis teşkilatlarını kontrolüne aldı, sendikaları kapattı. Ardından da 14 Temmuz 1933'te de Nazi Partisi'nin diktatörlüğü ilan edildi. Bütün partiler kapatıldı. Almanya'da yaşayan Yahudilere karşı "anti-semitizm" uygulamaya başladı. Yahudilerin ülkeyi terk etmeleri için baskı rejimi uygulandı. Seçme hakları ellerinden alındı. Yahudilerle evlenme yasaklandı. "Nürnberg Kanunları" denilen bu kanundan sonra şiddet politikaları daha da arttı. "Kısırlaştırma Kanunu" çıkarıldı ve birçok bilim adamının işine son verildi. Ayrıca iktidarlarına alternatif gördükleri kişiler kurşuna dizdirildi. Cumhurbaşkanı Hindenburg'un 1934'te ölümü üzerine de Cumhurbaşkanlığı ve Şansölyelik birleştirildi. Hitler, "Führer" ilan edildi. Bu durum halk oylamasıyla da teyid edildi.



• **Antisemitizm,** Yahudi karşıtlığı veya Yahudi düşmanlığı; Yahudilik dinine, ırkına, kültürüne veya milletine karşı duyulan düşmanlık. Bu baskının en aşırı örnekleri arasında, 1096'daki I. Haçlı Seferi, İspanyol Engizisyonu, Yahudilerin 1290'da İngiltere'den, 1492'de İspanya'dan ve 1497'de Portekiz'den kovulmaları, çeşitli pogromlar ve Nazi Almanyası'nın gerçekleştirdiği Holokost (Yahudi Soykırımı) gösterilebilir.

(Kaynak: <http://tr.wikipedia.org/wiki/Antisemitizm>.)

Nazi Almanya'sı, ekonomiyi canlandırmak için bazı adımlar attı. Yabancı sermayenin mal varlıklarına el konuldu ve hızlı silahlanma için önemli destekler

II. Dünya Savaşı Süreci

sağlandı. Üretimde % 250'ye varan artış sağlandı. Hitler, dünya barışı için daha önce atılmış adımlardan da vazgeçmekte tereddüt etmedi. Ayrıca Almanya'nın silahlanma konferanslarından ve Milletler Cemiyetinden ayrılması yolunda önemli kararlar aldı. Hitler, Almanya'nın dış politikasında da önemli değişikliklere gitti. Önce Polonya ile dostluk ilişkilerini geliştirdi. Saldırmazlık antlaşmaları imzaladı. Bu politik açılım aslında Versailles düzenini kırma yolunda atılmış bir adımdı. Bu gayret aynı zamanda "Küçük Antantı" bozmak, dolayısıyla Fransa'yı yalnızlaştırmak anlamına da geliyordu.



•**Führer:** Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi (Nazi Partisi) lideri Adolf Hitler'in "lider" anlamına gelen ünvanıdır. Biraz daha genişletilirse Almanca'da "şef", "yol gösterici", "önder" ve "hakim" anlamına da gelmektedir.

(Kaynak: <http://tr.wikipedia.org/wiki/F%C3%BChrer>.)

Nazi Almanyası, II. Dünya Savaşı öncesi konumunu güçlendirirken yavaş yavaş emperyalist politikalarını da yüksek sesle ifade etmeye başladı. Avrupa'daki bütün Almanların birleştirilmesi suretiyle bir ulus-devlet yaratılmak isteniyordu. Bu maksatla ırktaşı olan Avusturya'yı ilhak etmek arzusundaydı. Versailles ile engellenen bu birleşme arzusu için harekete geçen Naziler daha önce örgütlendikleri Avusturya'da bir darbe teşebbüsünde bulundu ise de başarılı olamadılar; ama bir dostluk paktı imzalayarak Avusturya kontrol edilmeye devam edildi.

Hitler'in yukarıda izah edilmeye çalışılan politikaları, Avrupa'da en çok Fransa'yı tedirgin etti. Yaşadığı ekonomik ve siyasi krizlere rağmen eski cumhurbaşkanlarından Gasten, hükümeti kurmakla görevlendirildi. Hükümetin acil olan işi Fransa'nın güvenliğini tesis etmektir. Yani bazı darbeler görmesine rağmen Küçük Antantı yeniden canlandırmaktır. Bunun için de Rusya ve İtalya'nın desteğini almanın doğru olacağı düşünüldü.

Fransız Dışişleri Bakanı Barthou, Prag, Bükreş ve Belgrat'a resmî geziler düzenledi. Buralarda Fransa'nın kendi güvenliği için ikili anlaşmalar imzalamayı başardı.

İtalya'nın Habeşistan'ı İşgali ve Gelişmeler

1930'larda ekonomik krizin etkilediği diğer bir ülke de Faşist İtalya idi. Bu yıllarda İtalya'da üretim azalmış, işsizlik artmıştı. İtalya, yaşanan bu duruma rağmen 1935'te Habeşistan'a saldırmak suretiyle emperyalist emellerini hayata geçirmiştir.

Oral Sander'e göre İtalya'nın Habeşistan'ı işgalinin iki önemli sebebi vardır. "Bunlar, temel nedenler ve hızlandırıcı nedenlerdir. Temel nedenlerin başında demografi/nüfus gelmekteydi. Artan nüfusun etkisini azaltmak için ABD ve diğer ülkelere göç ettirme politikası güdülmüştü. Ancak I. Dünya Savaşı sonrası ABD'nin kapıları kapatması İtalya'yı yeni arayışlara sürükledi. İtalya'yı, işgal politikalarına sürükleyen diğer temel neden ise gelişmekte olan ekonomisi için hammadde bulma çabasıydı. Hızlandırıcı nedenlerin başında ise Habeşistan'ın gelişme yolunda attığı reformlardı. Habeşistan Kralı Haile Selassie, ülkesini kalkındırmak için büyük devletlerle temas halinde oldu. İşte bu çabalar İtalya'nın Habeşistan politikasını yeniden gözden geçirmeye mecbur etti."

İtalya Somalisi ve Habeşistan arasında yaşanan sınır sorunları İtalya'yı harekete geçirmiş ve Somali ve Habeşistan sınırına askerî yığınak yapmaya başlamıştı. Bu durum karşısında İngiltere, meseleyi Milletler Cemiyetinin gündemine getirdi. Diplomatik temaslara işgali önleme gayreti içine girdiyse de engelleyemedi. Faşist İtalya, yayılma politikaları çerçevesinde 3 Ekim 1935'te Habeşistan'ı bombalamaya ve ardından da işgale başladı. Milletler Cemiyeti ise İtalya'ya karşı bazı yaptırım kararları aldıysa da başarılı olamadı. Ayrıca Fransa'nın savaşı önlemek için başlattığı diplomatik temaslarda başarısız kaldı. Büyük devletlerin ve Milletler Cemiyetinin etkili olamaması İtalya'nın işgallerini kolaylaştırdı. Habeşistan'ın direnmesi yetersiz kalınca yaklaşık yedi ay sonra ülke tamamen işgal edildi. Habeşistan Kralı, ülkesini terk etmek zorunda kaldı. İtalyan Kralı da aynı zamanda Habeşistan Kralı unvanını aldı. Böylece Libya, Habeşistan, Somali ve Eritrea, İtalyan sömürgelerinin önemli parçaları oldu.

İtalya'nın bu saldırgan politikaları, Balkanları ve Anadolu'yu tehdit eder hâle gelince Türkiye, Yunanistan, Yugoslavya ve İngiltere arasında "Akdeniz Paktı" imzalandı. Ayrıca bu işgaller uluslararası ilişkilerde İtalya ve Almanya'nın yakınlaşmasına da ortam hazırladı.

İspanya'da Cereyan Eden İç Savaş

II. Dünya Savaşı öncesi yaşanan ve bütün dünyayı tedirgin eden bir başka olgu ise İspanya'da cereyan eden iç savaştır. Sander, bu olguyu II. Dünya Savaşı'nın provası olarak değerlendirmektedir. İspanya, I. Dünya Savaşı'na katılmamış ve tarafsızlığını ilan etmişti. Bu durum İspanya'nın ticari, zirai ve sanayi alanında gelişmesine fırsat verdi. Buna rağmen savaş sonrası İspanya'da ciddi ayaklanmalar yaşandı ve rejim değişikliği oldu. Meşrutî, askerî ve cumhuriyet rejimleri derken en sonunda faşist bir yönetim kuruldu.

Cumhuriyetin ilanı da İspanya'da sorunları çözen işçi, köylü, sağcı, solcu, ruhban gibi sınıflar hoşnutsuzluklarını ifade eden isyanların çatışmalarının uygulayıcısı oldular.

1936'da Kral taraftarı bakanlardan Calvo Sotelo'nun öldürülmesiyle İspanya'da iç savaşlar başladı. Daha önce İspanya Genelkurmay Başkanı olan

II. Dünya Savaşı Süreci

General Franco, sürgün edildiği Kanarya Adaları'ndan gelerek Fas'taki İspanyol birliklerinin başına geçti. Franco, artık halk cephesine karşı sağcı ve kralcı ayaklanmanın lideriydi. Bu ayaklanmada İspanya, cumhuriyetçi ve nasyonalist/milliyetçi olarak ikiye ayrılmıştı. İtalya ve Almanya'nın yardımına rağmen İspanya iç savaşı 1939'a kadar sürdü. Franco, İspanya'ya egemen oldu. İç isyanda bir milyonun üzerinde insan hayatını kaybetti.

Bu sürece müdahale etmek amacıyla İngiltere'nin öncülüğünde "Karışmazlık Komitesi" kurulmasına rağmen başarılı olunamadı. Ayrıca Eylül 1937'de Nyon'da bir konferans tertip edildi. Almanya ve İtalya'nın katılmadığı konferansa Türkiye, Yunanistan, Fransa, İngiltere büyük önem verdi. Korsanlık ve Akdeniz'in güvenliği için işbirliği kararı alındı.

İspanya iç savaşı Franco'nun zaferiyle sonuçlandı. Ama dünya hızla yeni bir savaşın içine sürüklendi. Japonya'nın Çin'e, Almanya'nın Avusturya'ya saldırması ve Çekoslovakya'nın parçalanması gibi meseleler gündeme oturdu.

Savaş Öncesi Dünyada Yaşanan Diğer Önemli Gelişmeler

Habeşistan'ın işgali, İspanya iç savaşı gibi hadiseler İtalya ve Almanya yaklaşmasını sağladığı gibi Berlin, Roma Mihverini de güçlendirdi. Bu süreçte Uzakdoğu'da, Japonya da Sovyet Rusya ile bazı sorunlar yaşanmaktaydı. Sibirya ve Moğolistan ile ilgilenen ve bunlara saldıran Japonya'nın revizyonist politikaları Almanya ile yaklaşma doğurdu. 25 Kasım 1936'da iki devlet arasında Anti-komintern Paketi imzalandı. Buna göre; taraflardan birine SSCB tarafından bir saldırı vuku bulursa, biri diğerine yardım edecekti. Bu pakta 6 Kasım 1937'de İtalya, 27 Mart 1939'da da İspanya katıldı. Bu durum diğer devletleri ciddi olarak endişelendirdi.



• **Komintern** (Komünist Enternasyonal ya da Üçüncü Enternasyonal olarak da bilinir) 1919 Mart'ında, savaş komünizmi döneminin (1918-1921) ortasında Vladimir Lenin ve Sovyetler Birliği Komünist Partisi tarafından kurulan, "silahlı kuvvetler de dâhil tüm mümkün araçlarla uluslararası burjuvaziyi yıkmak ve devletin tamamen yok oluşu için bir geçiş aşaması demek olan Uluslararası Sovyet Cumhuriyetini yaratmak için" mücadele etme amacı güden uluslararası bir komünist örgüttü.

(Kaynak: <http://tr.wikipedia.org/wiki/Komintern>)

Japonya, Çin'de yönetimin milliyetçilerin eline geçmesinden çok da memnun kalmadı. Gelişen sanayisi için hammadde, pazar ihtiyacı Japonların gözünü Çin ve Mançurya'ya çevirdi. 1931'de Japonya, Mançurya'yı işgal etmeye başladı. Çin, meseleyi Milletler Cemiyetine götürdüyse de bir sonuç alamadı. 1937'de yeniden Çin'e karşı saldırıya geçen Japonya, kimyasal silahlar kullanmaktan çekinmedi ve Nankin, Kanton ve Hankov'u ele geçirdi. Bu yayılma kısa bir süre sonra Ruslarla Japonları yeniden karşı karşıya getirdi ve Japonlar Kolkin'deki savaşta yenildi. Bu

yenilgi Japonların yayılma politikalarını değişime zorlamış ve Japonya yeniden Pasifik ve Güney Asya'ya yönelmişti.

Diğer taraftan Nazi Almanya'sının ulus-devlet olma hayalleri Avrupa'da savaş öncesi dengeleri bir kez daha altüst etti. İlk kez 1919'da gündeme gelen "Anschluss" (birleşme), yani Avusturya'yı Almanya'ya ilhak projesi Versailles Antlaşması'yla engellenmişti. Ancak Hitler, "Anschluss'u" gerçekleştirmek için bazı hazırlıklar yaptı. Bu süreçte İtalya'nın Almanya ile dostluk antlaşması imzalaması, "Anschluss'un gerçekleşmesine yardımcı oldu. Hitler Avusturya üzerindeki baskılarını artırdı. Sonunda Avusturya, Almanya'nın isteklerine karşı 13 Mart 1938'de plesibite/referandum kararı aldı. Ancak Hitler, referandumdan aleyhte bir karar çıkar endişesiyle 12 Mart 1938'den itibaren Avusturya'yı işgale başladı. Avusturya nihayetinde ilhak edildi. Ancak Avrupalı devletler bu gelişmelere müdahil olamadı. Hitler ise Bismark'ın hayali olan Büyük Almanya için gayretlerini artırdı. Büyük Alman Birliği hayalleri Avusturya'nın ilhakıyla adım adım gerçekleşiyordu. Bu ilhak Hitleri daha da cesaretlendirdi. Bu durum Avrupa'da yeni bir meselenin ortaya çıkmasına engel olamadı. Bu buhran, "Sudetler Meselesi"ydi.



•**Anschluss:** Avusturya'nın ilhakı 12 Mart 1938'de Hitler'in Almanya'yı genişletme çabalarının ilk adımı olmuştur. Avusturya'nın ilhakını (Almanca'daki karşılığı Anschluss) Versay Antlaşması gereği 15 yıldır Milletler Cemiyeti'nin kontrolünde olan Saar Bölgesi'nin Almanya'ya verilmesi, Çekoslovakya'nın Sudetlerinin Almanya'ya hediye edilmesi, Almanya'nın Çekoslovakya'yı işgali ve en sonunda Polonya'nın işgali takip etti.

(Kaynak: http://tr.wikipedia.org/wiki/Avusturya'n%C4%B1n_ilhak%C4%B1)

Çekoslovakya'nın "Sudetler" bölgesinde üç milyondan fazla Almanca konuşan halk, Versailles Antlaşmasıyla Çekoslovakya'da yaşamaya mecbur bırakılmıştı. Bölgede bu süre içinde bir çok kez ayaklanma olduysa da şiddetle bastırıldı.

Nazilerin iktidara gelmesiyle önce "Anschluss Meselesi" halledilmiş ve yeni hedef olarak da "Sudetler" bölgesinin geleceği belirlenmişti. Bu maksatla buralarda Alman partileri kurulmuş gösteriler tertiplenmişti.

Hitlerin Sudetler bölgesi için kararlı tavrı üzerine 29 Eylül 1938'de Münih'te bir konferans düzenlendi ve konferans sonucunda da Sudetler bölgesi Almanya'ya bırakıldı.

Otoriter ve Totaliter Rejimlerin İktidarı

1930'lara gelindiğinde Avrupa'nın yükselen değerleri arasına giren Faşizm, Nazizm gibi ideolojilerle demokratik devletlerin mücadelesi hızlandı. Her ülkenin farklı gerçeklerinden beslenen totaliter rejimler, Avrupa'da büyük taraftar bulabildi. 1920'lerden itibaren ise İtalya'da Mussolini'nin Faşist Partisi, yönetime el koymuş ve yayılcı politikalarla II. Dünya Savaşı'nın hazırlayıcıları arasında olmuştur.

Portekiz’de 1926’da Salazar, Avusturya’da Seipel ve Dollfus korporatist devlet modelini kabul etmişlerdi. Yine Macaristan da General Gömbös, Polonya’da Mareşal Rydr-Smigly Hükümeti, Nazi rejimi hayranı olarak bilinmekteydi. Yugoslavya’da ise Stoyadinovitch, Faşizmin temsilcileriydi. İşte bu yapı, Avrupa’yı II. Dünya Savaşı’na sürükleyecek adımlar olmuştur.

Berlin-Roma ve Berlin-Tokyo Mihveri ve Anti-Komintern Bloğunun Kurulması

II. Dünya Savaşı’na doğru yaşanan, özellikle Avrupa’da ve Uzakdoğu’daki gelişmeler yukarıda izah edildi. Bu Gelişmeler aynı zamanda savaşın hazırlayıcısıydı. Yine savaşın çıkmasında en büyük pay sahibi olan devletlerin de bir araya gelerek birer blok oluşturmaları savaşın taraflarını ve hazırlayıcılarını ortaya çıkardı.

Roma-Berlin Mihveri’nin oluşmasında İtalya’nın Habeşistan’ı işgali, İspanya iç savaşı gibi meseleler karşısında karşılıklı iş birliği gereği duymaları ve menfaatlerinin örtüşmesi İtalya-Almanya arasında işbirliğini doğurdu. 1936’da İtalya ve Almanya yetkililerinin resmi ziyaretleri bu yakınlaşmayı daha da pekiştirdi.

İtalya Dışişleri Bakanı Kont Ciano’nun, Ekim 1936’da Berlin ve Berchtesgaden’i ziyareti birtakım antlaşmaların imzalanmasıyla sonuçlandı. Ahmet Şükrü Esmer, bu ziyaretlerin ardından Mussolini’nin 1 Kasım 1936’da irad ettiği bir nutuktan bahseder. Bu nutukta “Berlin-Roma Mihveri’nin kurulmuş olduğunu bildirdi. İki devlet arasında varılan anlaşma ile menfaatleri muvazi olan mesleklerde iş birliği yapılması, komünistliğe karşı Avrupa medeniyetlerinin korunması, Tuna bölgesinde birlikte hareket edilmesi ve Japonya’nın mülki tamamlılığının ve sömürgelerinin muhafazası taahhüt ediliyordu.”

Bu temasların sonunda adını Mussolini’nin koyduğu “Mihver” birlikteliği, 1937’de Mussolini’nin, Berlin’i, Mayıs 1938’de de Hitlerin Roma’yı ziyaretleri ilişkilerin ve işbirliğinin pekişmesini sağladı.

Bu temasların neticesinde 6-7 Mayıs 1939’da Milano’da Alman ve İtalyan Dışişleri Bakanları yaptıkları görüşmelerin neticesinde iki devlet arasında bir ittifakın kurulmasını kararlaştırmışlar ve söz konusu olan ittifak antlaşması 22 Mayıs 1939’da imzalanarak hayata geçirilmiştir. Bu antlaşmayla taraflar birbiriyle iş birliğine gidecek, her türlü askerî yardımda bulunabilecek ve savaş halinde ise ortak hareket edeceklerdi.

Alman-Japon münasebetleri ise nihayetinde Berlin-Tokyo Mihveri’nin ortaya çıkmasını sağladı. Revizyonist Almanya, Fransa-Sovyet, Çek-Sovyet ittifaklarını kuşkuyla karşılamıştı. Bu devletler tarafından kuşatılmak istendiğini düşünen Hitler, 12 Eylül 1936’da yaptığı bir konuşmasında; “en büyük can düşmanımız” dediği komünizme karşı dikkatleri çekmişti.

Japonya ise Uzakdoğu’da Çin’e ve Mançurya’ya yayılma çabaları içindeydi. Ancak Sovyet Rusya’nın Moğolistanla işbirliğine gitmesi, diğer yanda ise ABD’nin Çin’deki milliyetçileri desteklemesi Uzakdoğu’da Japonya’nın kuşatılma ihtimalini

güçlendirmişti. Bundan dolayı hem Japonya hem de Almanya etraflarında oluşturulmak istenen kuşatmanın kırılması için birbirleriyle işbirliğinin önemini anlamışlardı. Bu maksatla da 25 Kasım 1936'da Alman-Japon Antlaşması veya diğer bir ifade ile Anti-Komintern Paktı imzalandı. Bu tarihten bir yıl sonra 6 Kasım 1937'de İtalya'nın bu pakta dâhil olmasıyla Berlin-Roma-Tokyo Mihveri kurulmuş oldu. Oluşturulan bu ortaklık 25 Kasım 1938'de Almanya-Japonya-İtalya arasında imzalanan kültür antlaşmasıyla da Üçlü Mihver arasında bağlar kuvvetlendirildi. 24 Şubat 1939'da da İspanya, bu mihvere dâhil olmuştu. Bir müddet sonra bu devletler Milletler Cemiyeti'nden ayrılmış ve taraflarını belirlemiş, böylece de dünya devletleri büyük savaşın eşğine gelmişti.

II. Dünya Savaşı'nın Sebepleri

II. Dünya Savaşı; sebepleri, nitelikleri, ideolojik yönü, liderleri, kullanılan teknoloji gibi yönleriyle bütün dünyayı etkilemiş bir savaştır. Bütün dünyayı etkilemesinden dolayı da dünya ölçeğinde sebepleri vardı. Buna göre savaşın sebeplerini şöyle izah etmek mümkündür:

- ✓ Dünya Savaşı'ndan sonra kurulan Yeni Dünya düzeni diğer adıyla Versailles düzeninin savaşın bütün yükünü Almanya'ya yüklemesi sonucu Almanya'nın çok büyük sıkıntılar yaşaması,
- ✓ Almanya'nın sömürgelerinin yanında topraklarının bir kısmını kaybetmesi ve bunları geri almak istemesi,
- ✓ Dünya Savaşı sonunda Yeni Dünya düzenini kurma görevi verilen Milletler Cemiyeti (Cemiyet-i Akvam)'nin sorumluluklarını yerine getirememesi,
- ✓ Almanya'da Nazilerin iktidarı ele geçirmesiyle revizyonist politikalar sürdürmesi,
- ✓ İtalya'nın Faşistlerin iktidara gelmesiyle kendilerine yapılan "fakir akraba" muamelelerinin bedelini ödetmek istemesi yani saldırgan politikalar takip edilmesi,
- ✓ Uzakdoğu'da Japonya'nın sömürgeci politikalar gütmesi, vs.

II. DÜNYA SAVAŞI'NIN BAŞLAMASI VE YAYILMASI

23 Ağustos 1939'da Moskova'da Almanya ile SSCB arasında bir Saldırmazlık Paktı imzalandı. Bu paktın imzalanması Hitler'i Polonya konusunda daha da cesaretlendirdi. Polonya ve Almanya arasında var olan "Danzig (Gdansk) Meselesi'nin" Almanya'ya verilerek çözümü için de baskılarını artırdı. Daha önce Büyük Alman Birliği anlayışıyla Danzig Bölgesi'nde örgütlenen Naziler burada sürekli bir şekilde problemler çıkarmakta, şiddeti teşvik etmekteydi. Bu gelişmeler üzerine başlatılan diplomatik temaslar uzayıp da herhangi bir sonuç vermeyeceği anlaşılınca 1 Eylül 1939'da Alman orduları Polonya'yı işgale başladı. Polonya'nın



II. Dünya Savaşı'nın tarafları ise;

Mihver Devletler:

Almanya, İtalya, Japonya, Bulgaristan, Romanya,

Müttefik Devletler:

ABD, İngiltere Fransa, SSCB

II. Dünya Savaşı Süreci

toprak bütünlüğünü tanıyan İngiltere ve Fransa, 3 Eylül 1939'da Almanya'ya savaş ilan etti. Böylece bütün dünyayı kasıp kavuran II. Dünya Savaşı fiilen başlamış oldu. Alman birlikleri Polonya topraklarındaki ileri harekâtına devam ederken Sovyetler de bu durumdan istifade burada yaşayan 8 milyon Ukrayna'lı ve 3 milyon Beyaz Rus'un haklarını korumak adına Polonya'yı işgale başladı. İngiltere ile Fransa ise o günkü konjonktör gereği Sovyetlerin işgaline karşı koyamadı ve iki saldırı arasında kalan Polonya, 27 Eylül 1939'da teslim oldu.

Sovyet Kızıl Ordusu, I. Dünya Savaşıyla kaybettiği Baltık ülkelerini geri almak amacıyla faaliyetlerini sürdürdü ve Estonya, Letonya, Litvanya gibi devletlerle ikili antlaşmalar yaparak buraları fiili olarak kontrolüne aldı. Ardından da Finlandiya'ya yönelen Sovyetler, birçok bölgenin kontrolünü ele geçirdi. Finlandiya ve Sovyetler arasında 12 Mart 1940'ta Moskova'da bir antlaşma imzalandı. Bu durum İngiltere ve Fransa kadar Almanya'yı da rahatsız etti. Baltık ülkeleriyle Sovyetlerin, İngiltere'nin ve Fransa'nın ilgilenmeleri Almanya'yı harekete geçirdi. 9 Nisan 1940'ta Danimarka ve Norveç'i çok kısa bir sürede işgal etti. Ve buralarda birçok limanı kontrolüne aldı. Bunun üzerine İngiltere'de Chamberlain Hükümeti, istifa etmek zorunda kaldı. Yerine Winston Churchill, 11 Mayıs 1940'ta yeni hükümeti kurdu. Öte yandan Almanya, Belçika ve Hollanda'yı da işgal etmeye başladı. Doğu ve kuzey bölgelerinde güvenliği tesis eden Almanya, asıl harekâtını Batı'ya yani Fransa'ya yapmak istiyordu. Üstün Alman kuvvetleri önce Hollanda'yı (15 Mayıs 1940), sonra Belçika'yı (27 Mayıs 1940) teslim aldı. Kraliçe Vilhelmina, Birleşik Krallığa (İngiltere) sığınmak zorunda kaldı. Yıldırım harekâtıyla yoluna devam eden Alman ordusu, 14 Haziran 1940'da Paris'i işgal etti. Bu durumu iyi değerlendiren Mussolini de 10 Haziran 1940'ta Fransa'ya savaş ilan ederek II. Dünya Savaşı'na Almanya'nın müttefiği olarak katıldı. Bunun üzerine iyice sıkışan Fransa, ABD ve İngiltere'den yardım istedi, ancak istediği yardımı alamadığı gibi Fransa'da bir de hükümet değişikliği oldu.

Mareşal Petain, başkanlığında yeni hükümet kuruldu ve Genaral de Gaullede Savaş Bakanlığı Müsteşarlığına getirildi. Ancak sonuç değişmedi. Nihayetinde yeni kabine, Almanya ile mütareke imzalamak zorunda kaldı. Armaoğlu'na göre 22 Haziran 1940'ta imzalanan mütareke Almanya'nın "11 Kasım 1918'de mütareke imzaladığı vagona imzalandı. Almanlar bu vagonu Berlin'e götürdü. Almanya, Fransa'dan 1918'in intikamını almıştı." Artık Almanya'nın Avrupa'da tek bir rakibi kalmıştı; Birleşik Krallık (İngiltere). Hitler, önce barış teklif etti. Ancak İngiltere bu teklifi kesin bir şekilde reddetti. Hitler, İngiltere'yi barışa zorlamak amacıyla 13 Ağustos 1940'ta İngiltere'yi hava filosuyla bombalamaya başladı. Ancak Almanya bu harekâttan bir sonuç alamayacağını anlamakta gecikmedi. Çünkü İngiltere, bir ada devletiydi ve tarihte hiç işgal edilememişti. Hitler de bunu başaramadı. Almanya büyük kayıplar vererek saldırıdan vazgeçti.

Diğer taraftan Avrupa'da başlayan savaş hızla bütün dünyaya yayılma eğilimi gösterdi. Savaş bütün şiddetiyle devam ederken, 10 Haziran 1940'ta İtalya'nın bir Mihver Devleti olarak savaşa katılmasıyla savaş Kuzey Afrika'ya kadar uzadı. Daha

II. Dünya Savaşı Süreci

önceki konularda da Libya, Eritre, Somali'nin İtalyanların sömürgesi olduklarını ifade etmiştik.

Almanya'nın Fransa'yı işgalinden sonra İngiltere'ye karşı başlattığı harekât başarısız olunca güçlü donanması olan İngilizleri yenebilmenin yegâne yolunun Akdeniz'de, Hint Okyanusu'nda, Aden Körfezi'nde bulunan İngiliz üstlerinin ele geçirilmesi olarak görüldü. Süveyş Kanalı da bu bakımdan çok önemli bir mevkideydi. Eğer buralar ele geçirilirse ancak o zaman İngiltere, askerî ve iktisadi bakımdan zayıflatılarak yok edilebilirdi.

Bu beklentilerle İtalya, 13 Eylül 1940'ta Mısır'a saldırı düzenledi. Ancak İtalyanların büyük hataları sonucu istenilen başarı elde edilemedi. 1941 yılından itibaren de İngiltere, İtalya sömürgeleri olan Eritre ve Habeşistan'ı ele geçirdi. Bu süreçte Almanya da Kuzey Afrika'da savaşa katıldıysa da başarısı sınırlı oldu. 1943'te de buraların kontrolü Müttefik Devletlerin eline geçti.

Batı'da başarı elde edemeyen Almanya, yeni arayışlarını sürdürdü, yönünü Doğu'ya çevirdi. Bu arayışların başında İtalya, Japonya ve Almanya'nın üçlü pakta yani ittifak antlaşmasının imzalanması gelmekteydi. Diğer bir arayış ise Sovyet Rusya, İspanya, Fransa, Yugoslavya, Bulgaristan, Romanya gibi devletlerin de bu pakta girmelerini sağlamaktı. Böylece İngiltere teslim olmaya zorlanacaktı. Bu çabalar sonucu ancak Romanya ve Bulgaristan'ın zorla da olsa pakta katılmalarını sağladı, diğer devletler ise katılmadı.

Faşist Mussolini ise savaştaki başarısızlıklarını telafi etmek ve prestijini yeniden canlandırmak için Yunanistan'a saldırmayı gerekli görüyordu. 1939'da Arnavutluk'un işgalinden sonra 28 Ekim 1940'da Yunanistan'a bir ulti-matom vererek bazı isteklerde bulundu. Reddedilince de saldırıya geçti. Yunanistan, Balkan Pakti'nin üyesi olarak Türkiye'den yardım istediysede Türkiye buna yanaşmadı. İtalya ise kalıcı bir başarı elde edemeyerek Adriyatik'e geri çekildi. Almanya, Sovyetler ile girişeceği savaş öncesi Balkanları güvenlik şeridine dahil etmek amacıyla harekete geçti. Yıldırım harekâtıyla Yugoslavya'yı ele geçirdi ve buraları ortaklarıyla paylaştı. Sonra da Yunanistan'ı, Mora'yı, Girit'i işgal etti. Böylece Almanlar, Balkanlarda, Doğu Akdeniz'de, Ege Denizi'nde kontrolü ele geçirmiş oldu.

Hitlerin kazandığı başarıların ardından asıl saldırı, Sovyet Rusya'ya yapılacaktı. 22 Haziran 1941'de Sovyet Rusya'ya savaş ilan etmeden saldırıya geçildi. Finlandiya ve Romanya'nın da Almanlarla beraber hareket etmeleriyle "Barbarossa" adı verilen harekât sonunda Sovyet Rusya büyük kayıplar verdi. Kiev alınarak Kırım'a kadar ilerlendi. Ancak şiddetli kış şartları harekâtın hızını kesti ve saldırılar sonlandı. 1942'de ise Hazar ve Kafkas Petrol bölgelerini ele geçirmek için planlar yapıldı. Mavi Operasyon adı verilen bu harekâtla Stalingrad kuşatıldı ve Kafkasya'ya değin saldırılar devam etti. Ancak 1943'te Rusların karşı saldırılarıyla bu bölgelerin kontrolü Sovyet Rusya'ya geçti. Böylece Almanlar Doğu Cephesi'ndeki üstünlüğünü kaybetmiş oldu.

II. Dünya Savaşı Süreci

Avrupa'da başlayıp gittikçe de bütün dünyaya yayılmaya başlayan savaşı ABD, ciddiyetle takip ediyordu. Amerikan kamuoyu ise Nazizm ve Faşizm gibi ideolojik rejimlere ve Yahudi düşmanlığına karşı mesafeli durulmasından yanaydı. Bu maksatla savaşın ilk yıllarında tarafsız kalmayı tercih etti. ABD'nin bu tarafsızlığı ise Mihver Devletleri'nin lehine idi. Bu durum karşısında İngiltere, ABD'den para ve silah desteğinin sağlanması için bazı temaslarda bulundu. Görüşmelerin nihayetinde 11 Mart 1941'de "Ödünç Verme ve Kiralama Kanunu" Kongre'ye sunuldu. Bu kanunla güdülen amaç ise Sander'e göre "ABD güvenliğini güvence almak isteyen her ülkeye yiyecek ve savaş malzemesi dâhil her türlü yardımı yapacak ve bunun geriye nasıl ödeneceği konusunda savaştan sonra durulacaktı."

Almanların Sovyet Rusya'ya saldırmasından sonra ABD Başkanı Roosevelt ve İngiltere Başbakanı Churchill, bir durum değerlendirmesi yapmak üzere Atlantik'te bir savaş gemisinde bir araya gelerek fikir teatisinde bulundu. Bu görüşmeler neticesinde 14 Ağustos 1941'de sekiz maddelik "Atlantik Demeci" bütün dünyaya ilan edildi. Böylece savaş sonrası yeni bir dünya düzeninin nasıl kurulacağına da işaretleri verildi. Bu bildiri ABD'nin savaşa girmesinden sonra 26 devletin imzalayacağı 1 Ocak 1942 tarihli Birleşmiş Milletler Bildirisi'nin de içinde yer alacaktır.

Uzakdoğu'da ise Japonya, yayılma ve sömürge politikaları sayesinde zenginleşmiş, güçlü bir donanmaya ve hava filosuna sahip olmuştu. Amaçları Pasifik İmparatorluğu kurmaktı. Avrupa'daki savaş da onları cesaretlendirdi. Endonezya, Pasifik Adaları, Fransız Çinhindi gibi yerleri ele geçirmek isteyen Japonya, ABD'nin Pasifik'te bulundurduğu donanması oldukça bu isteklerinin gerçekleşmeyeceğini anlayınca Ekim 1941'de ABD'ye bir anlaşma önerdi. Ancak ABD bu anlaşma teklifini reddetti.

Bunun üzerine Japonya, ABD'ye savaş açma kararı aldı. 7 Aralık 1941'de Hawaii Adaları'ndaki Pearle Harbour'da bulunan ABD donanmasına yüzlerce uçakla ani bir saldırıda bulundu ve çok büyük zayıat verdirdi. 8 Aralık'ta da ABD, Japonya'ya savaş ilan etti. 11 Aralık'ta da diğer Mihver Devletleri; Almanya ve İtalya, ABD'ye savaş ilan etti.

Japonlar, ani saldırılarla Pasifik'te önemli yerleri ele geçirdi. Ancak 1942'den itibaren ABD, kendini toparlayarak kısa sürede Pasifik'te kaybettiği üstünlüğünü geri aldı. Ve durum Japonya aleyhine gelişmeye başladı.

ABD'nin savaşa girmesi tıpkı I. Dünya Savaşı'nda olduğu gibi II. Dünya Savaşı'nın da kaderini etkilemişti. Güçlü, donanımlı ve dinç bir ordusu olan ABD ve müttefikleri 1943'ten itibaren Kuzey Afrika'ya bir çıkarma yaparak buraların kontrolünü ele geçirdi. Böylece İtalyanlar sömürgelerini kaybetmiş ve sıkıntılı günler yaşamaya başlamıştı. Bu başarının ardından Müttefikler, Mihver Devletleri'ni güneyden sıkıştırmak amacıyla 19 Temmuz 1943'te Sicilya'ya sonra da İtalya'nın içlerine doğru ilerleyerek İtalya'yı işgal etti. Bu gelişme üzerine İtalya Kralı, Mussolini'yi tutuklattı. Ancak Almanlar, Mussolini'yi bulunduğu Sardunya

II. Dünya Savaşı Süreci

Adası'ndan kaçırdı ve Milano'ya götürdüler. 3 Eylül 1943'te İtalya, savaşı daha fazla sürdürmeyeceğini anladı ve Müttefiklerle bir mütareke imzalamak zorunda kaldı.

Üstünlüğü ele geçirmeye başlayan Müttefikler, ikinci bir cephe açma gereği duydular. Tarihte en büyük deniz harekâtı olarak bilinen "Normandiya Çıkarması", 6 Haziran 1944'te yapıldı. Amerikan ve İngilizlerin, Fransa'nın Normandiya kıyılarında başlattığı bu harekât Avrupa'yı Nazizm'den kurtarmayı amaçlamıştı. Hitlerin, birkaç karşı saldırısı ise başarılı olamadığı gibi birçok toprak kaybına da yol açtı. Doğu Cephesi'nde ise Sovyet Rusya, "Normandiya Çıkarması'nın" verdiği cesaretle Romanya'yı ve Bulgaristan'ı işgal etti. Macaristan'ı kontrolüne almayı başardı, Almanya üzerine yürüdü. Müttefikler yavaş yavaş Almanya'yı işgal etmeye başladı. Artık Berlin'de sokak çatışmaları başladı. 30 Nisan 1945 günü de bu gelişmelerin bir sonucu olarak Hitler intihar etti. Yerine Amiral Doenitz geçti ise de 2 Mayıs'ta Berlin tamamen Müttefiklerin eline geçti. Birkaç gün sonra da Alman orduları teslim olmaya başladı. 7 Mayıs 1945'te Müttefiklere kayıtsız şartsız teslim olmayı kabul etti ve Avurupa'da savaş sona erdi.

Avrupa'da savaşın sona ermesinden sonra Uzakdoğu'da ve Pasifikte savaş, Japonların bütün kazanımlarını kaybedeceği endişesi ile birkaç ay daha devam edebildi. Müttefikler ise altı yıl devam eden savaşın bir an önce bitmesini istemekteydi. Japonların direncini kırmak ve savaşı sonlandırmak amacıyla atom bombasını kullanmaya karar vermiş olan ABD yönetimi, 6 Ağustos 1945'te Hiroşima'ya, 9 Ağustos 1945'te de Nagasaki'ye atom bombası attı. Bu sırada Ruslar da Japonya'ya savaş ilan edip Mançurya'yı işgale başlayınca, Japonlar için artık savaşı sürdürmek mümkün olmadı. 2 Eylül 1945'te de Japonya teslim oldu. Böylece tarihin gördüğü en acımasız savaş altı yıl sonra sona ermiş oldu.

II. Dünya Savaşı Sürecinde Diplomatik Girişimler

II. Dünya Savaşı'nın tarafları, savaşı kazanabilmek ve süreci lehlerine çevirebilmek amacıyla çok önemli diplomatik temaslarda bulundular. Bu temaslara sadece savaşın kazanılmasını hedef almamıştır. Özellikle savaş sonrası kurulacak Yeni Dünya düzeninin nasıl olması gerektiği hususunda önemli kararları da içeriyordu. Bu temaslara ilk ikisi "Atlantik Demeci ve Birleşmiş Milletler Demeci"ydi.

ABD'nin savaşa girmesi ve 1943'te savaşın seyrinin Müttefikler lehine dönmesi diplomatik temaslara da hızlanmasını sağladı. Bu çerçevede 1943 yılı içinde birçok konferans gerçekleştirildi. Fahir Armaoğlu'nun, bu konferansların toplanması ve aldıkları kararlarla ilgili tesbitleri şöyle özetlenebilir:

Casablanca Konferansı (Ocak 1943)

Konferans, 14-24 Ocak 1943 tarihleri arasında toplandı. Stalin de konferansa davet edilmiş ancak, konferansa katılmamıştı. Konferansta şu önemli kararlar alındı: Rusya üzerinde Alman baskısını kırmak için Sicilya'da yeni bir cephe açmak,

Türkiye'nin savaşa katılmasını sağlamak ve Almanya ve müttefikleri teslim oluncaya kadar savaşmak. Bu konferans Müttefiklerin kendi aralarında işbirliğini geliştirmesine katkı sağladı.

Washington Konferansı (Mayıs 1943)

Kuzey Afrika Cephesi'nin Müttefiklerin kontrolüne geçmesinden sonra 12-16 Mayıs 1943 tarihleri arasında Roosevelt ile Cuhurchill, bu sefer Washington'da bir araya geldi. Bu konferansta da İtalya'nın işgali, Almanlara baskı yapılarak Rusya üzerindeki baskının azaltılması, Romanya petrol sahasının bombalanabilmesi için Türkiye'nin savaşa girmesinin sağlanması, Almanya'nın işgali ve Fransa'nın kurtarılması için Fransa üzerinden yeni bir cephe açılması ve savaş sonrası dünya barışının temini için ABD, İngiltere, Sovyet Rusya ve Çin'e yeni görevlerin verilmesi kabul edildi.

Quebec Konferansı (Ağustos 1943)

11-12 Ağustos 1943'te toplanan konferansın gündemi İtalya'nın işgali ve Mussolini'nin tutuklanması gibi gelişmeleri görüşmekti. ABD ve İngiltere arasında yapılan konferansta Almanya'ya karşı açılacak cephenin Fransa'dan mı yoksa Balkanlardan mı açılması tartışılmış ve cephenin Fransa'nın Normandiya kıyılarından açılması kararlaştırılmıştır.

I. Moskova Konferansı (Ekim-Kasım 1943)

ABD, İngiltere, Sovyet Rusya ve Çin Dışişleri Bakanları savaşın gidişatını tartışmak üzere 19 Ekim-Kasım 1943 tarihleri arasında Moskova'da bir araya geldi. Dışişleri Bakanları düzeyinde yapılan konferansta; Rusların isteği ile en geç 1944'te ikinci cephenin açılması, Türkiye'nin savaşa girmesi için baskıların artırılması, dört devlet savaş sonrası Yeni Dünya düzeni için sorumluluk alacakları, dört devletin de savaştan sonra nüfuz alanları elde etme çabası içinde olmayacakları ve üç devlet arasında bir konferansın toplanması gibi kararlar alınmıştı.

Kahire Konferansı (Kasım 1943)

Konferans, 22-26 Kasım 1943 tarihleri arasında İngiltere ve ABD arasında yapıldı. Yukarıda da ifade edildiği gibi Moskova Konferansı'nda üç devlet arasında yeni bir konferansın toplanması için karar alınmıştı. Ancak konferansın toplanacağı yer konusunda bir belirsizlik vardı. Nihayetinde Stalin'in ısrarıyla Tahran'da toplanılması kararlaştırıldı. Konu, Uzakdoğu'daki gelişmeler olunca Çinli yetkililerle Kahire'de bir konferansın toplanması uygun görüldü. İngiltere ve ABD'nin amacı Tahran'a ne istediğini bilerek gitmekti. Konferansta Uzakdoğu'daki gelişmeler değerlendirilmiştir.

Tahran Konferansı (Kasım-Aralık 1943)

Konferans, 28 Kasım-1 Aralık 1943 tarihleri arasında yapıldı. Konferansın toplanması Moskova görüşmeleriyle kararlaştırılmıştı. Roosevelt, Churchill arasında yapılan konferansta; Almanya'ya karşı ikinci cephenin 1 Mayıs 1944'te açılması kararlaştırıldı. Türkiye'nin savaşa sokulması, Polonya sınırının tespiti, savaş sonrası düşünülen yeni milletlerarası örgütün kurulması için ABD, İngiltere, Sovyet Rusya ve Çin'e sorumluluklar verilmesi kararlaştırıldı. Ayrıca bu konferansta Müttefikler arasında görüş ayrılıkları ortaya çıktı.

II. Moskova Konferansı (Ekim 1944)

1944'te Sovyet Rusya'nın Balkanlar ve Orta Avrupa'daki politikalarından rahatsız olan Churchill, 9-20 Ekim 1944 tarihleri arasında Moskova'da Stalin ile görüştü. Bu görüşmelerde Balkanlarda iki devlet arasında nüfuz alanları konusunda bir karara varıldı. Polonya konusunda ise bir karara varamadılar. Ayrıca 1936 Montreux Boğazlar Sözleşmesi'nin değiştirilmesi prensibi de kabul edildi.

Yalta Konferansı (Şubat 1945)

Konferans, 4-11 Şubat 1945 tarihleri arasında ABD, İngiltere, Sovyet Rusya arasında yapıldı. Toplantının amacı Müttefik Devletler arasında görüş ayrılıklarının bir şekilde halledilmesiydi.

1945'in başlarında savaşın Müttefiklerce kazanıldığına dair bir kanaat oluşmaya başladı. Bu da Müttefik Devletlerin önceliklerinin tartışılmasını sağladı. Bu konferansta; Almanya'nın silahsızlandırılarak, nüfuz alanlarına ayrılması, Sovyetlerin Japonya'ya savaş ilan etmesi karşılığında Kuril Adalarının verilmesi, savaş tazminatının Almanya'ya ödettirilmesi, yeni bir milletlerarası örgütün kurulması, Boğazların statüsünün SSCB'nin istekleri doğrultusunda değiştirilmesi kararlaştırıldı.

Potsdam Konferansı (Temmuz-Ağustos 1945)

Müttefiklerin Almanya'ya karşı başlattıkları harekâtın sonucunda Almanya işgal edildi. Berlin'e girildi. Yeni idareyi ele alan Doenitz, 7 Mayıs 1945'te kayıtsız şartsız Almanya'nın teslim olduğunu, yenilgiyi kabul ettiklerini bildirdi. Bu durum Avrupa'da bir çok sorunun da tartışılmasını başlattı. Bu sorunların çözümü için Berlin'e yakın Potsdam Kenti'nde ABD, İngiltere, SSCB bir araya geldi. Bu konferans daha önceki diplomatik temasların genel konusu olan savaş değil, tesis edilecek barıştı. Bu konferansta da şu önemli kararlar alındı:

Polonya sınırı; 16 Ağustos 1945'te Sovyet Rusya ile Polonya arasında yapılan bir anlaşma ile Curzon çizgisi olarak belirlendi.

Konferansın en yoğun gündemi Almanya idi. Bu konuda da ABD, İngiltere, Sovyet Rusya ve Fransa işgal ettikleri Alman topraklarında Nazizmin bütün izlerini silecek ve buralarda demokratik sistem kurulmasını sağlayacaktı. Alman ekonomisi,

II. Dünya Savaşı Süreci

barış ekonomisi olarak yeniden düzenlenecek ve savaş suçlularının yargılanması sağlanacaktı.

Avusturya ise Almanya'da olduğu gibi dört devlet arasına nüfuz bölgelerine ayrılacaktı. İtalya ile 1945'ten beri demokratik düzen kurabilmek için attıkları adımlar dikkate alınarak daha hafif bir anlaşma yapılacaktı. İspanya, savaş sürecinde tarafsız kalacağını ilan etmesine rağmen Mihver Devletleriyle zaman zaman işbirliği yaptığı için yeni kurulacak olan Birleşmiş Milletler örgütüne kabul edilmeyecekti. İran ise hemen işgalcileri tarafından boşaltılacaktı. Boğazlar konusunda ise Sovyetlerin Boğazlarda bir üs oluşturmak isteği çok sıcak karşılanmadı. Boğazlardan geçişin serbest olması hususunda Türkiye ile temasa geçilmesi kabul edildi.

II. Dünya Savaşı'nın Sonuçları

İnsanlık tarihinin gördüğü en büyük felaketin sonuçlarını şöyle sıralamak mümkündür:

- ✓ Bu savaşın sonunda 40 milyona yakın insan öldü. Sadece Polonya'da bu rakam 5 milyon idi.
- ✓ ABD, Yeni Dünya düzenin en büyük aktörü oldu.
- ✓ Nazizm, Faşizm gibi totaliter rejimler yıkıldı.
- ✓ Yalta Konferansıyla Yeni Dünya'nın kurulması için önemli kararlar alındı.
- ✓ Japonya'da atılan atom bombaları sonucu binlerce sivil katledildi.
- ✓ Almanya, Doğu ve Batı Almanya diye ikiye ayrıldı.
- ✓ Sömürgecilik sona erdi ve birçok sömürge bağımsızlık savaşı süreci başladı. (Mısır, Cezayir, Fas, Tunus vs.)
- ✓ Komünizm, Uzakdoğu başta olmak üzere dünyanın birçok ülkesine yayılmaya başladı.
- ✓ Filistin topraklarında 1948'de İsrail Devleti kuruldu.
- ✓ Komünizme karşı 9 Nisan 1949'da NATO kuruldu.
- ✓ 1955'te ise NATO'ya karşı VARŞOVA PAKTI kuruldu.
- ✓ İtalya, On İki Ada ve Trablusgarp üzerindeki haklarından vazgeçti ve bağımsız Libya devleti kuruldu. On İki Ada ise Yunanistan'a verildi.
- ✓ Sovyet Rusya, Çekoslovakya'yı işgal etti.
- ✓ Soğuk savaş dönemi başladı (1945-1991).



Özet

- I. Dünya Savaşı sonunda imzalanan Versailles Antlaşması'yla Yeni Dünya düzeni kuruldu. Dünyada barışını yeniden inşa edeceği söylenen bu düzen; maalesef insanlığa barış ve mutluluk getirmedi. Savaşı kaybeden devletlerde Faşizm, Nazizm gibi totaliter rejimler güçlendi ve büyük taraftarlar edindi. Dünya ekonomik krizi de bu sürece ivme kazandı.
- Avrupa'da çıkan II. Dünya Savaşı, çok kısa bir sürede dünyanın birçok bölgesine yayıldı. Başlangıçta savaşın seyri Mihver Devletlerinin lehine olmasına rağmen ABD'nin savaşa girmesiyle savaşın gidişatı tıpkı I. Dünya Savaşı'nda olduğu gibi Müttefikler lehine döndü. Bu savaşta; üstün silahlar kullanılmış, milyonlarca insan ölmüştür. Dünyada ilk defa atom bombası kullanılmıştır. Savaş altı yıl sürmüştür.



Değerlendirme sorularını sistemde ilgili ünite başlığı altında yer alan "bölüm sonu testi" bölümünde etkileşimli olarak cevaplayabilirsiniz.

DEĞERLENDİRME SORULARI

- Özellikle II. Dünya Savaşı'ndan sonra sömürge durumunda olan bazı Asya ve Afrika ülkelerinin Türkiye'yi örnek aldıkları görülmüştür.
Türkiye'nin bu ülkeleri etkileyen yönü aşağıdakilerden hangisi olmuştur?
 - Yurtta ve dünyada barışı korumaya çalışması
 - Başka milletlerin haklarına saygılı olması
 - Orta Doğu'da güç dengesini koruması
 - Batı demokrasi ilkelerini benimsemesi
 - Bağımsızlığını kazanma ve sürdürmedeki başarısı
- II. Dünya Savaşı'nda I. Dünya Savaşı'na göre daha gelişmiş silah teknolojisi kullanılmıştır.
Bu durumun;
 - Savaşta ölen sivil sayısının artması
 - Savaş sonrası uluslararası askerî teşkilatların kurulması
 - Ülkelerin savunma sanayine daha çok önem vermesiGelişmelerinden hangilerine neden olduğu savunulabilir?
 - Yalnız I
 - Yalnız II
 - Yalnız III
 - I ve III
 - I,II ve III
- I. Japonya'nın Mançurya'ya saldırması,
II. Mussolini'nin Akdeniz ve Orta Doğu hâkimiyetine yönelik siyaset izlemesi,
III. Hızlı Silahlanan Almanya'nı Versailles Antlaşması'nı tanımadığını belirtmesi,
IV. Montreux Antlaşması'yla Boğazların Türkiye'nin egemenliğine bırakılması,
V. Orta Doğu'da İsrail Devleti'nin kurulması,
Yukarıdakilerden hangilerinin II. Dünya Savaşı'nın başlamasında etkili olduğu söylenemez?
 - I ve II

II. Dünya Savaşı Süreci

- b) II ve IV
 - c) III ve IV
 - d) IV ve V
 - e) II, III ve IV
4. II. Dünya Savaşı hangi olay üzerine patlak vermiştir?
- a) Almanların Polonya'yı işgali üzerine
 - b) İtalyanların Arnavutluk'a saldırması üzerine
 - c) Japonların Pasifik'te ABD donanmasına saldırması üzerine
 - d) Almanların Kuzey Afrika'ya saldırması üzerine
 - e) Sovyetlerin Polonya'ya saldırması üzerine
5. I- Casablanca Konferansı
II- Quebec Konferansı
III- Moskova Konferansı
IV-Tahran Konferansı
V- Postdam Konferansı
Yukarıdakilerden hangileri Türkiye'nin II. Dünya Savaşı'na girişi ile ilgili gelişmelerden biri değildir?
- a) Yalnız I
 - b) Yalnız II
 - c) Yalnız III
 - d) I ve IV
 - e) II ve V
6. Aşağıdakilerden hangisi II. Dünya Savaşındaki Mihver Devletlerden biri değildir?
- a) Almanya
 - b) İtalya
 - c) Çin
 - d) Japonya
 - e) Bulgaristan

II. Dünya Savaşı Süreci

7. II. Dünya Savaşı hangi olay üzerine resmen başlamıştır?
- a) Almanların Polonya'yı işgali üzerine
 - b) İtalyanların Arnavutluk'a saldırması üzerine
 - c) Japonların Pasifik'te ABD donanmasına saldırması üzerine
 - d) Almanların Kuzey Afrika'ya saldırımları üzerine
 - e) Sovyetlerin Polonya'ya saldırımları üzerine
8. Birinci Dünya Savaşından sonra Dünya barışını korumak amacıyla kurulan Cemiyet-i Akvam'ın yerine II.Dünya Savaşından sonra kurulan Cemiyet hangisidir?
- a) Birleşmiş Milletler
 - b) Varşova Paktı
 - c) Nato
 - d) Unicef
 - e) Fao
9. II.Dünya Savaşı sırasında;
- I.Tahran
 - II.Kahire
 - III.Berlin
- Konferanslarından hangileri toplanmıştır?
- a) Yalnız I
 - b) Yalnız II
 - c) Yalnız III
 - d) I ve II
 - e) II ve III

II. Dünya Savaşı Süreci

10. Aşağıdaki devletlerden hangisi II.Dünya savaşıdan sonra kurulmuştur?

- a) Romanya
- b) Bulgaristan
- c) Yunanistan
- d) İsrail
- e) Mısır

CEVAPLAR: 1-E, 2-E, 3-D, 4-A, 5-E, 6-C, 7-A, 8-A, 9-D, 10-D

YARARLANILAN VE BAŞVURULABİLECEK KAYNAKLAR

- Esmer, A.Ş. (1953). Siyasi Tarih (1818-1939). Ankara.
- Üçok, C. (1967). Siyasal Tarih (1789-1950). Ankara.
- Armaoğlu, F. (1991). 20. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1914-1990) (7. Baskı, 1. Cilt). Ankara.
- Dilan, H.B. (1998). Siyasi Tarih (1914-1939). İstanbul.
- Sander, O. (2009). Siyasi Tarih (1918-1994 (18. Baskı). Ankara.
- Öndeş, O. (1974). 2. Dünya Savaşı (1939-1945). İstanbul.
- Sagay, R. (1972). XIX.ve XX. Yüzyıllarda Büyük Devletlerin Yayılma Siyasetleri ve Milletlerarası Önemli Meseleler. İstanbul.
- Burçak, R.S. (1984). Siyasi Tarih (Ders Notları). Ankara.
- Uçarol, R. (1987). Siyasi Tarih(4. Baskı). İstanbul.
- Sivas, T. (2009).(Edit.). Uygarlık Tarihi. Eskişehir.
- Alsan, Z.M. (1951). Yeni Devletler Hukuku, 2.Ankara.